

כתבה שניה בסידרה: קוב מים
20 אגורה — אך למעשה עולה

אנחנו נהיה שכן נסינו!

ימת העובדה המוגמרת, שהונהגה בארץ בימי חומה ומגדל, עת הוקמו ישובים תוך לילה אחד והפכו עובדה קיימת, היא עדיין עובדה קיימת בכל שטחי-החיים בארץ. מיבצעים גדולים וחשובים מובאים לדיון בפני המוסדות האחראים רק לאחר שכבר הוחל בביצועם למעשה.

אפשר לכלול בשיטה זו הכל, החל בועדות-המיקרים המוצאות עובדה קיימת — אדם העובר כבר בתפקיד עליו יצא מכתו, וכלה במיבצע-סיני, שהיה עובדה קיימת כשהתישבה הממשלה לדון בו.

גם ההחלטה על הקמת המיתקן להתפלת מים התקבלה למעשה כבר מזמן, כפי שמת-קבלות הרבה החלטות בישראל — כאשר מצא הרעיון חן בעיני לוי אשכול.

רק כך אפשר להסביר את מאבק האיתנים שהתנהל על הזכות להיות מנהל הוועדה להת-פלת מים. מי היה מתקוטט על משרה, שרק מחקר תיאורטי מסתתר מאחוריה?

★ ★ ★

מי רוצה גיב?

מ' אז ישובו של אשכול מביקורו הראשון כראש-הממשלה בארצות-הברית, היה ברור לכל הנוגעים בדבר, שמיתקן יוקם. היה ברור גם שיהיה זה מיפעל-הפיתוח הגדול ביותר בתולדות המדינה, ושלעומדים בראשו תהיה השפעה רבה ומעמד חשוב במדינה.

משרד-הפיתוח, חברת-ההשקלה, מקורות, הוועדה לאנרגיה אטומית, מכון ויצמן — כולם לטשו עין על הגיב. המאבק נמשך כשנה. צבי צור ריכז במקורות את הפעילויות השונות ביחס לתוכנית ההתפלה, וכדי לסבר את האוזן, מינה אותו אשכול לתפקיד מנהל התוכנית המשולבת להתפלת מים — לא משום שהוא מנהל מקורות, אלא משום שהוא צבי צור.

השאלה התעוררה מחדש כשצבי צור הצטרף לרפ"י, וכל מתחריו לשעבר על הגיב רמוו שעליו להתפטר. אבל בסופו של דבר יושבו כל החיכוכים.

משך כל אותו זמן לא ישב איש בחיבוק ידיים. מנגנון הוקם. מהנדסים מונו לתפקידים. נתן אור נתמנה למפקח על ההתפלה. אדי שטרייפלר, המהנדס שהקים בהצלחה רבה את כור-המחקר בנבירובין, נתמנה לתפקיד המהנדס הראשי של יחידת-ההתפלה. יש גם ועדה, בה מיוצגים כל המעוניינים. יש לכולם מזכירות, משרדים. יש תקציב. בקיצור — הקמת המיתקן כבר החלה למעשה.

(עוד יסענו כי יש להקים את המיתקן כדי למנוע אבסלה.)

★ ★ ★

איך לקרוא לילד?

ב' ד' בכר עם יצירת המנגנון של המיתקן, חלו שינויים בהגדרת המיתקן. תחילה דובר על התפלת מים ככל חזון לאחרית הימים. מנהל תה"ל, אהרון וינר, אמר בשנת 1963 כי התפלת מים היא חלום. הוא אמר גם שההתפלה אינה כדאית מבחינה כלכלית. ב-1964 אמר וינר שיש צורך בבניית כור גרעיני שני להתפלת מים. נוסף על הכור הראשון, שבהקמתו יוחל בשנת 1967. זוהי זריזות מפליאה, ביחוד נוכח העובדה שבשנת 1965 חזר וינר ואמר שהתפלת מים אינה כדאית מבחינה כלכלית, ושהפעם הוא משוכנע בכך עוד יותר, כי בינתיים הוא חקר בבעייה.

בראשית 1964 עדיין דיבר אשכול על "פילוס פלנט" — מיתקן נסיוני חצי-תעשייתי, שישיש שה-ניסיון לאחרים. ניתן היה להבין שהמדובר הוא במחקר שישראל תבצע עבור ארצות-הברית, כדוגמת מחקרים מדעיים רבים אחרים. ב-1965 דובר כבר על מיתקן גדול יותר, שיפיק 200 מיליון קילואט ששמהל 100 מיליון מטרים מעוקבים מים מותגהאוז קיבלו אהרון וינר קרא למיתקן בשם אבסיפוס, שהוא שם חיבה ל"פילוס פלנט". ואילו רבי אלוף צבי צור כבר התייחס אליו כאל מיתקן תעשייתי של ממש. אז עוד אמרו שההש-קעה תהיה 150 מיליון דולר, ואילו היום מדובר כבר על 200 מיליון, עבור אותו הספק. ברור מעל לכל ספק, למרות ההגדרות הסותרות, שהמדובר במיתקן חצי-תעשייתי, כי אין עדיין מיתקן שכזה בעולם כולו.

ממשלת ארצות-הברית נוהגת לסייע לחברות פרטיות, כדי שאלה יערכו מחקרים בשטחים בהם מעוניינת הממשלה. כך נהוג, למשל, בחקר מטוסי סילון, בחקר החלל, ובזמן האחרון גם בחקר התפלת מים. חברות כמו ג'נרל אלקטריק, ג'נרל דינמיקס ווסטינגהאוז קיבלו על עצמן להקים כמה מיתקנים להתפלת מים בסיוע ממשלתי, כדי לבדוק את כדאיותם.

למעשה, גם הסיוע האמריקאי להקמת המיתקן בארץ אינו אלא חלק מן הסיוע הניתן לחברת וסטינגהאוז. אפשר לומר, שכל הצלחתו הגדולה של לוי אשכול בביקורו ההיסטורי באמריקה, הייתה עניין של הגדרה: הסיוע לוסטינגהאוז כסיוע אמריקאי לישראל. הולכים ומוקמים בעולם כורים גרעיניים להפקת חשמל, שהיו כדאיים מבחינה כלכלית, אבל במיתקן המשולב עיקר ההשקעה הוא דווקא בחלק שנועד להתפלת-מים. ענף זה הוא עדיין בחיתוליו.

לפי אומן זוהר, תהיה ההזולה במחיר המים המתפללים, כתוצאה משיכלולים טכניים במיתקן תוך עשר שנים — כעשרה אחוז. זה הרבה, אך לא די בכך. באותו פרקיזום צפויים לא רק שיכלולים טכניים באותו מיתקן, אלא המצאות מהפכניות, שיגרמו להתיישנות המיתקן הנוכחי. כמו, למשל, המחקרים הנמצאים כבר עתה בשלב רציני, בהם נבדקת אפי-שרות של העברת חום הקיטור אל המים באופן ישיר, ולא בעזרת צינורות.

במחקר זה גלומה אפשרות של חיסכון גדול, הן בהשקעה עצמה, הן בהוצאות השנתיות. מבחינת ההשקעה, יחסכו את מחירם של 15 אלף קילומטרים של צינורות. יחד עם זאת ינוצל הרבה יותר טוב החום של הקיטור, וכמות המים המתפללים באותה השקעה של אנרגיה — תגדל.

המיתקן המתוכנן יהיה גדול פי 100 מכל מיתקן התפלה אחר הקיים בעולם. לא תיתכן קפיצה שכזו בתפוקה, ישר מן השלב המעבדתי אל השלב התעשייתי הרגיל. ברור, לכן, שהמיתקן המתוכנן יהיה שלב-ביניים, וכמו כל שלב-ביניים — השלב שיבוא אחריו יהיה יעיל יותר.

גם לרב-אלוף צבי צור ברור שאנו עומדים להיות שפן-נסיונות, אבל משום מה זה לא מפחיד אותו. בנובמבר 1965 הוא כתב:

"למשלה האמריקאית, ולנשיא ג'ונסון במיוחד, יש עניין רב בחוכמת האפשרות של

במדינה

(המשך מעמוד 9)

בידיים ריקות, ולדחות אותם בלך-ושבו. **מעונות חורף וכוס חלב**. המקור היחיד שטרם יבש כליל מוסיף להיות יהודי הפזורה. הם, כמובן, אינם נלהבים לתרום למען קרנות פוליטיות המממנות רכישת קולות, בכל הצורות, בעת הבחירות. אבל עשרות פעילי המפלגות המסתוריים בביתם עתה באירופה, אמריקה ודרום-אפריקה הם בעלי נסיון. שליח-שנור אלה יודעים כי אסור להם להזכיר לגובנים טובי-הלב את המלה בחירות. הם פורטים על גימים אחרים לגמרי.

שליח של רפ"י, שערך לאחרונה מסע באמריקה, ביקש תרומות ל"מטרה סודית" שרק דוד בן-גוריון יודע עליה. לעומת זאת, משנוררים שליחי מפא"י בשביל "מעונות חורף" לילדי המעבדות. "ח"כ אגור דת ישראל הרב מנחם פרוש, העורך עתה מסע שנור בדרום-אפריקה, מזיל כסף מני שים רחמניות כשבפיו הסיסמה "כוס חלב חם לילדי ירושלים". סגן ראש עיריית תל-אביב הרב מאיר יהודה אברמוביץ מוזעק את היהודים הטובים באירופה, למען "הקמת בתי-ספר לילדי מארוקו". ואילו הרב אשר קליין, שליח מפא"י בארצות-הברית, מבקש תרומות בשביל החקלאים הוותיקים, אשר אינם מעבדים השנה את אדמותיהם בגלל שנת השמיטה.

רק נישאים באים. בשטח השנור יפה כוחם של הדתיים מכל יתר עסקני המפלגות. אפילו על יצחק רפאל לא ויתרו ה-

גולדה מאיר

רק הנושאים פעילים

פעם. גיבור פרשת תל גיבורים, עובר עתה לאורכה ולרוחבה של אירופה, משם יגיע לארצות-הברית. הפעם, יש לשער, יתנור העסקן-הדתי חובבי-התענוגות מבי לויים ארוכים בריבירה, כפי שנהג בעבר. יצחק רפאל יתענג במסעו זה בעיקר על גיוס תרומות שמנות למען איוון תקציב המפלגה.

קשה יותר מצבה של מפא"י. המזכירה החששה של המפלגה, גולדה מאיר, הודיעה כי היא לא תצא למסע בחו"ל לפני יום-העצמאות הבא. אבא אבן עסוק במגנבת משלו, למען החינוך התיכון. יוסף אגמור גי, שהצטיין בעבר כשנורר מצויין של מפא"י, שייך כיום לרפ"י. מובן, לכן, מדוע מיהרה גולדה להזהיר בשבוע שעבר את חבריה: "על כל המשברים אוכל להתגבר, רק לא על המשבר הכספי". מרכז המפלגה בתל-אביב הומה מדי יום בסוג אחד של אנשים בלבד — נושים.

מפלגות האופוזיציה הנהיגו מאז הבחירות צימצומים דרסטיים. סגירתם של שני ה"יומנים חרות וחבורה" היא חלק מצמצומים אלה. גח"ל פיטר מספר ניכר של אנשי המנגנון בשתי המפלגות.

לעומת זאת עדיין מצפות שותפות ה"קואליציה להבטחות הכספיות הסמויות, ה"כלולות בהסכם הקואליציוני. אלא, ששר האוצר פינתם ספיר אינו ממחר עתה לקיים הבטחות אלה, נוכח ההתמוטטות האינפלציונית המתקרבת בצעדי ענק. לא נשארה, אפוא, ברירה אלא להשאיר את המצב בידי הגזברים, המנסים לדחות את בעלי-החוב משבוע לשבוע. אך ספק אם חלי-מצב זה יוכל עוד להישאר לאורך ימים בקו הראשי של חזית-הכספים המפלגתית.

מ-7-10 בערב
רקודים
לצלילי
תקליטים
חדישים

משעה

10 בערב

תזמורת

ותבנית

אמנותיות

Grill Room

מולין רוג'

חיפה, הנביאים 28, טל. 64166

ILFORD

PAN F FILM
SELOCHROME
HPS FILM
HP3 FILM
FP3 FILM

המומחים בצלום
משתמשים בסרטי

ILFORD

להשיג בכל בחי מסחר לצלום
סוכנים:

א. ברנר
ובניו בע"מ

תל-אביב. שדרות רוטשילד 15.
מלפון 53421

חליפות הריזון
קנייה מיוחדת

תאם

ת"א שדר' מסריק 19
62, 25, 19, 12 01616